

Vasili Vronski, destinul unui actor rus în România (1922-1952)

Dr. Ala Găină

Universitatea din București

alagaina12@gmail.com

Abstract

The article aims to present the cultural activity of Vasiliy Vronsky, actor and Russian immigrant to interwar and postwar Romania. The materials used to make this article come from primary sources: interwar newspapers and the Archives of the Former Romanian Secret Services. At the same time, the article presents the positive attitude of the Romanian public towards the actor's activity and describes people's reaction towards various theatrical performances played on the Romanian stage. It also specifies the collaborations that Vasiliy Vronsky had with other personalities of Russian emigration, his tours in Romania, but also it includes unique information about the last period of his life.

Keywords: *Vasiliy Vronsky, Russian emigration, Russian diaspora, white émigré, activity of Russian émigrés in Romania*

Actorul Vasili Vronski⁸⁵ face parte, alături de alți actori, precum Elena Marșeva sau Mihail Ia. Muratov, din rândul emigranților ruși stabiliți în România. Desigur că au existat mai multe trupe teatrale care au desfășurat activități culturale pe teritoriul țării noastre, trupe ca Grupul de la Praga, Синяя птица ș.a., însă aceștia, la fel ca mulți alți actori ruși (e.g. Mihail Cernov, Viktor Henkin, Osip Runic, Lidia Potoțkaia, Grigori M. Hmara, Ivan Mozjuhin etc), doar au tranzitat România sau au venit aici în turneu. Spre deosebire de cei menționați mai sus, Vasili Vronski a locuit pe teritoriul României Mari și aici și-a desfășurat

---

⁸⁵ Vasili Vronski (1883, Kovel – 1952, GULAG, regiunea Nikolaevsk) a fost un actor foarte cunoscut în Odessa, director al Teatrului Rus de acolo (1914-1919). A jucat pe scenele multor teatre din Rusia, în special în piesele de comedie, de revistă și miniaturi. În 1919 încheie un contract cu firma cinematografică berlineză „Decla-Bioscop” și pleacă în Germania împreună cu soția, Tamara Duvan, călătorind cu vaporul până la Istanbul, apoi traversând Bulgaria, Serbia și Austria. După aproximativ un an și jumătate de filmări emigrează în Sofia pentru o scurtă perioadă, întrucât i se interzice întoarcerea în patrie, iar în 1921 vine la Chișinău, răspunzând invitației impresarului Solomon Bisker de a face un turneu în România. Între 1922-1941 a fost actor al Teatrului Dramatic Rus „Coliseum” din Chișinău, iar între 1941-1944 a locuit la Odessa și a ocupat funcția de regizor la Teatrul Rus. În anii '30 primește cetățenie română; după mulți ani de trai în România, Vasile Vronski nu învățase limba română, iar în momentul în care i s-a propus să devină regizor la Teatrul Național din Chișinău, aflat atunci sub direcția lui Ioan Livescu, actorul a fost nevoit să refuze. În 1944 a fost arestat de SMERȘ și acuzat de spionaj în favoarea României și propagandă antisovietică, în condițiile în care primise cetățenie sovietică în 1941. A primit 10 ani de privațiune de libertate și muncă silnică într-un lagăr din regiunea Nikolaevsk unde își găsește sfârșitul în 1952. Este înmormântat într-o groapă comună, locul căreia nu este cunoscut nici până în zilele noastre. Viktor Faitelberg-Blank, V. Savcenko, *Василий Вронский – лучь света в темном царстве*, „Порто-Франко”, nr. 21-25, Odessa, iunie, 2001.

cea mai mare parte a carierei sale.

Cercetarea pe care am desfășurat-o urmărește două traiectorii: pe de o parte activitatea artistică a actorului pe teritoriul României, drept pentru care am consultat presa din perioada interbelică și pe de altă parte, destinul nefast al acestuia, despre care ne-am informat din Arhiva Securității din România. Din fericire, am descoperit numeroase referințe cu privire la programul teatral al lui Vasile Vronski, însă prea puține date despre ultimii ani de existență: dosarul său din cadrul fostei arhive a NKVD-ului nu poate fi consultat din varii motive.

La aproximativ un deceniu după Revoluția din Octombrie, Vasili Vronski și soția acestuia, Tamara Duvan, se aflau la Chișinău, unde au colaborat cu actorii G. Svoboda, O. Șumskaia și M. Nedolin, punând pe scenă diverse spectacole ale dramaturgilor ruși („Бессарабская почта” nr. 1188/31.01.1926, 1193/05.02.1926, 1198/10.02.1926, 1208/20.02.1926 ș.a.). În această perioadă de activitate presa îi elogiaza talentul de actor și regizor, menționând că Vronski „a strălucit prin talentul său policrom” și a jucat excepțional dificilul rol al cneazului Serpuhovski din *Любовь – книга золотая* (Iubirea-i o carte de aur) de Aleksei Tolstoi, iar despre partenera de scenă (și de viață) s-a scris că a oferit coloratură rolului principesei („Бессарабская почта” nr. 1237, 21.03.1926). La reprezentația *Муж, жена и любовник* (Soțul, soția și amantul), jucată în beneficiul lui Vasile Vronski, publicul l-a întâmpinat foarte călduros pe actor, oferindu-i o serie de daruri („Бессарабская почта” nr. 1240, 24.03.1926).

Mai târziu Vasili Vronski colaborează cu actrița Ira Izmailova și montează spectacolele *Бабушка ворожит* (Are sfinții lui la Ierusalim) și *Школа кокоток* (Școala cocotelor) în regie proprie („Бессарабская почта” nr. 1940, 06.03.1928 și „Бессарабское слово”, nr. 1148, 09.03.1928). Recenzii cu privire la aceste două piese nu există, însă la adresa spectacolului *Мерси nana* presa consideră că publicul s-a delectat cu povestea înduioșătoare pusă în scenă de Vasili Vronski, scoțând în evidență forța sa artistică și regizorală (Savko, *Театр. Мерси nana*, „Бессарабское слово”, nr. 1276, 15.07.1928).

Presa românească din vara anului 1928 conține anunțuri cu sintagma „Vasile Vronski și trupa sa”, precizându-se totodată că rolurile principale și regia sunt efectuate de acesta. În spectacolele *Темное пятно* (Pata întunecată) și *Морские ванны* (Băi de mare) din 24 și 25 august 1928 de la Teatrul „Express” a participat și actorul I.N. Dubrovin („Бессарабское слово”, nr. 1314, 23.08.1928). Sezonul acesta a fost unul deosebit de fructuos și deschide rampa de lansare spre viitorul succes al lui Vasili Vronski: sala teatrului a fost mereu plină, ceea ce demult nu se întâmplase la Chișinău, dovadă de mare prețuire a artistului (*Театр. Спектакли В.М. Вронского*, „Бессарабское слово”, nr. 1308, 17.08.1928).

Modul în care trupa lui V. Vronski a jucat piesa *Pata întunecată* a fost total diferit față de celelalte piese din repertoriul său și a avut un succes colosal. Publicul fiind obișnuit să-l urmărească pe actor în rolurile de farsă și bufonadă, a rămas plăcut surprins de jocul captivant prin sinceritatea și simplitatea lui (*Спектакли В.М. Вронского. Темное пятно*, „Бессарабское слово”, nr. 1917, 26.08.1928). Cu același succes imens a fost jucată și piesa *Băi de mare*, însoțită de hohote de râs continuu din sala arhiplină (*Спектакли В. Вронского. Морские ванны*, „Наша речь”, nr. 232, 29.08.1928), dar și *Маленькое кафе* (Micuța cafenea) interpretată cu măiestrie de V. Vronski, îmbinând armonios secvențele de bufonadă cu cele „de seriozitate” (*Спектакли В.М. Вронского. Маленькое кафе*, „Бессарабское слово”, nr. 1324, 04.09.1928). Acest talent de a trece lin și natural de la momentele grave, aproape tragice, la cele comice, cu adevărat hilare, a fost evidențiat și cu ocazia spectacolului de rămas bun, jucat în cinstea sa, *Царь мод* (Regele modei) (*Театр. Прощальный бенефис Вас. Вронского*, „Наша речь”, nr. 260, 26.09.1928).

Presă ne informează despre colaborarea lui V. Vronski cu M. Cernov în România începând cu anul 1929. Cuplul umoristic a jucat comedia americană *Potash and Perlmutter* de 99 ori la Odessa și Kiev, iar ediția jubiliară de 100 de reprezentații a fost montată pe scena teatrului „Odeon” din Chișinău (*Торжественные дни в театре „ОДЕОН”*, „Наша речь”, nr. 75, 18.03.1929). Tot în această perioadă actorul începe să efectueze turnee prin Basarabia, regizând și jucând piese împreună cu Tamara Duvan în Hotin, Lipcani, Edineț, Sculeni, Briceni, Soroca și Bălți (*Турнэ по Бессарабии Тамары Дуван и Вас. Вронского*, „Наша речь”, nr. 137, 22.05.1929).

Inaugurarea „Teatrului vesel al lui V. Vronski și M. Cernov” are loc în sezonul de iarnă al anului 1930 cu premiera *Уважаемый товарищ* (Stimate tovarășe) de Mihail Zoșcenko la Teatrul „Bomond” („Бессарабское слово”, nr. 2162, 29.12.1930). Spectacolul, prezentând un tablou comic al obiceiurilor sovieticilor în stil hilar zoșcekovian, a avut un real succes (*Веселый театр*, „Бессарабское слово”, nr. 2164, 31.12.1930). Publicul a umplut până la refuz sala de teatru și i-a întâmpinat călduros pe actori, care și de această dată au demonstrat bun gust, creativitate și o sumă întreagă de abilități teatrale (*Открытие „Веселого театра”*, „Бессарабское слово”, nr. 2162, 29.12.1930).

Cronicile au prezis spectacole cu roluri amuzante în anticiparea turneului Tamarei Duvan și a lui Vasili Vronski din ianuarie 1930 de la Teatrul „Coliseum” prin care doamna Duvan va putea în totalitate să-și arate talentul de actriță excelentă de comedie, iar domnul Vronski va cuceri publicul prin capacitatea sa de a crea situații riscante și hilare, creionând totodată cu dibăcie portretele personajelor interpretate (*Театр. Гастроли Т. Дуван и В.*

Вронского, „Бессарабское слово”, nr. 1826, 24.01.1930). Presa apreciază umorul fin, elegant cu care V. Vronski învăluie protagoniștii repertoriului său artistic. Prin aceste calități „Teatrul vesel” a cucerit publicul român obișnuit deja cu comediile de calitate ale trupei lui Vronski, cu râsetele neîntrerupte⁸⁶ și sălile pline, chiar dacă unele spectacole sunt jucate de câteva ori (*Веселый театр*, „Бессарабское слово”, nr. 2041, 29.08.1930).

Maniera minunată de interpretare a rolului principal feminin din *Фигурантка* (Figuranta, Tamara Duvan în rol principal), cu amestecul de depravare și puritate, sinceritate și minciună, viclenie și bunătate a fost apreciată de cronici. Totodată, V. Vronski și-a jucat personajul cu atâta blândețe și șarm, încât publicul s-a văzut îndreptățit să înțeleagă și chiar să încuviințeze pasiunea lui Kiki pentru modelul masculin (*Веселый театр. Фигурантка*, „Бессарабское слово”, nr. 2034, 24.08.1930).

Deosebit de productiv a fost sezonul de vară al anului 1930: trupa „Teatrul vesel ” a avut numeroase comedii jucate, avându-i în prim plan pe Vasili Vronski, Mihail Cernov și Tamara Duvan. *Влюбленный толстяк* (Un grăsun îndrăgostit), *Трижды свадьба* (Nuntă de trei ori), *Купленный муж* (Soțul cumpărat), *Аромат греха* (Aroma păcatului), *Хоровод* (Hora), *Морские ванны*, *Приют Магдалены* (Orfelinatul Magdalenei), *Одеситы в Америке* (Odeșiți în America), *Радиу* (Radiu)⁸⁷ sunt doar câteva spectacole jucate cu mare succes pe scenele teatrelor românești din această perioadă.

Spectacolul montat în cinstea actriței T. Duvan, prin care aceasta a demonstrat că *Domnișoara secolului al XX-lea* fascinează cu tinerețea și naturalețea ei, s-a bucurat de un succes răsunător și s-a încheiat cu nenumărate daruri pentru talentata beneficiară (*Веселый театр. Бенефис 2-жи Тамары Дуван*, „Бессарабское слово”, nr. 2062, 19.09.1930). La fel de apreciat a fost și spectacolul *Абраам Поташ вернулся в Одессу* (Abraam Potaș s-a întors în Odessa) cu care trupa teatrală a încheiat sezonul anului 1930. Presa elogiază și aduce mulțumiri întregii trupei pentru eforturile, volumul mare de muncă și talentul de care a dat dovadă, dorindu-i în continuare succes (*Бенефис труппы Веселого театра*, „Бессарабское слово”, nr. 2067, 24.09.1930).

---

⁸⁶ În mai multe recenzii apare menționat faptul că spectacolele regizate de V. Vronski, în care el joacă rolul principal, sunt însoțite de hohote de râs fără oprire (se vedea articolul *Веселый театр Вас. Вронского и М. Чернова в Павильоне*, „Бессарабское слово”, nr. 2028/16.08.1930, și *Веселый театр*, nr. 2057/14.09.1930) sau chiar crize de râs cu convulsii (*Веселый театр Вас. Вронского и М. Чернова в Павильоне*, „Бессарабское слово”, nr. 2039/27.08.1930). Anunțul din numărul 2042 al aceluiași cotidian garantează „hohote homerice” cu ocazia spectacolului *Морские ванны* (Băi de mare). De asemenea, un anunț publicitar începe cu sintagma: „Cine vrea să râdă din tot sufletul va merge astăzi să vadă în Pavilion comedia *Приют Магдалены* (Orfelinatul Magdalenei)...”. („Кто хочет от души посмеяться-пойдет сегодня в Павильоне посмотреть комедию *Приют Магдалены*...”, *Веселый театр*, „Бессарабское слово”, nr. 2050/09.09.1930).

⁸⁷ Pentru mai multe detalii referitoare la aceste spectacole a se consulta edițiile 2028, 2036, 2037, 2039, 2041, 2042, 2050, 2052 din august-septembrie ale cotidianului „Бессарабское слово”, anul 1930.

Cronicile anunță la sfârșit de septembrie 1930 că, la insistența directorului Teatrului Național de la Chișinău, Ioan Livescu, teatrele minorităților nu mai au dreptul să dea reprezentații în zilele de sâmbătă și duminică, ceea ce i-a determinat pe actorii „Teatrului vesel” să înceteze orice activitate sâmbăta și să dea un singur spectacol duminica după amiază (*Веселый театр*, „Бессарабское слово”, nr. 2063, 22.09.1930). Acest ultim spectacol a fost unul de rămas bun până la primirea acordului de a juca pe scenă în toate zilele săptămânii, întrucât cei doi conducători ai teatrului, Vronski și Cernov, au refuzat să-și continue activitatea cu astfel de restricții. Prețul biletului a fost extrem de mic, cinematografic, vânzarea – rapidă, „întru frica dușmanilor și bucuria prietenilor” (*Веселый театр*, „Бессарабское слово”, nr. 2070, 17.09.1930).

După acest moment nefast a urmat o nouă încercare pentru Vasili Vronski: soția, Tamara Duvan, dorind să joace pe scenele mari europene, obosită de traiul modest de la Chișinău și activitatea teatrală de pe scenele provinciale, a plecat la Paris împreună cu moșierul avut Bogasov. În zadar a plecat Vronski după soția fugară, întoarcerea ei nu a fost cu putință (Faitelberg-Blank și Savcenko, 2001, nr. 22). În lipsa unei actrițe care să joace rolurile principale feminine, Vasili Vronski a colaborat cu Elena Marșeva și soțul acesteia, Mihail Muratov⁸⁸. Astfel, în 1933 are loc fuziunea de scurtă durată a trupelor „Веселый театр” condus de V. Vronski și „Веселый пингвин” a lui M. Muratov. Spectacolele au fost jucate cu succes la Teatrul „Odeon”, care devenise extrem de popular printre iubitorii de teatru. Acest lucru a fost demonstrat într-o zi de joi cu ploaie torențială: în timp ce celelalte teatre din Chișinău erau închise, pe scena Teatrului „Odeon” au fost jucate două piese în prezența unui număr destul de mare de spectatori. În legătură cu întreaga activitate depusă, presa mulțumește ambilor conducători ai teatrului de miniaturi pentru oportunitatea oferită publicului de a primi satisfacție estetică și culturală la un preț atât de mic (*Театр „Одеон”*, „Бессарабское слово”, nr. 3082, 24.07.1933).

Tot în această perioadă „nemaivăzutul și inegalabilul” V. Vronski revine din turneul său „strălucit” prin Basarabia de nord și sud (*К открытию спектаклей Вас. Вронского в театре „Экспресс”*, „Бессарабское слово”, nr. 3058, 30.06.1933) care a durat șase luni⁸⁹, iar la întoarcere își regândește repertoriul și își alege noi parteneri de scenă, având alături de el un ansamblu vocal de excepție, pe dirijorii G. A. Iațentkovski și A. D. Iușkevici, dar și pe

---

⁸⁸ A se vedea mai multe detalii cu privire la piesele jucate împreună în articolul *Театр „Одеон”*, „Бессарабское слово”, nr. 3086, 28.07.1933.

⁸⁹ Despre succesul colosal și binemeritat pe care l-a avut actorul împreună cu trupa sa în timpul turneului în toate orașele basarabene ne aduce la cunoștință articolul *Вас. Вронский* din „Бессарабское слово”, nr. 3054, 26.06.1933. Cele mai iubite spectacole au fost cele din cadrul „Teatrului vesel”.

concertmaistrul Gobjila Stoianova. Trupa nou formată se ghidează după mottoul „toate tipurile de artă sunt bune, în afară de cel plictisitor” (*Открытие Веселого театра Вас. Вронского*, „Бессарабское слово”, nr. 3059, 01.07.1933), rostit de conducătorul și regizorul „Teatrului vesel”, V. Vronski. Pentru deschiderea seriei de spectacole de pe scena Teatrului „Express”, Vasile Vronski a ales un repertoriu modern din care au făcut parte scena scrisorii din *Eugen Oneghin* și piesa *Volga-Volga* de A. Avercenk⁹⁰. Următorul program a conținut schița *Душа общества* (Sufletul societății) de A. Avercenko, jucată în premieră la Chișinău, opera *Dama de pică* de P. Ceaikovski și alte numere de musical⁹¹.

Repetiția generală a spectacolului *От шести до шести* (De la șase la șase), o prezentare grandioasă a Chișinăului cu aproape două sute de personaje din viața reală a orașului⁹², la care au asistat numeroși critici, literați, actori, jurnaliști, inclusiv și Iuri Kalughin, reprezentant al cotidianului „Бессарабское слово” (a ținut prologul piesei), a avut un succes extraordinar, în ciuda emoțiilor regizoarei E. Marșeva și a actorilor V. Vronski, M. Muratov. V. Vronski s-a autodepășit de această dată, iar scena finală jucată cu E. Marșeva a stârnit o furtună de aplauze (Iuri Kalughin, *Театр „Одеон”*. „От шести до шести”, „Бессарабское слово”, nr. 3074, 16.07.1933).

În sezonul de vară al anului 1933 a avut loc deschiderea teatrului „Pavilion” cu o piesă de succes, *Восьмая жена* (A opta soție), pe placul publicului, (*Летный театр „Павильон”*, „Бессарабское слово”, nr. 3104, 14.08.1933) în distribuția actorilor E. Marșeva, V. Vronski și M. Muratov. Colaborarea actorilor a dus la înființarea Teatrului de Comedie și Dramă, al cărui program diversificat de spectacole a fost „cu siguranță dorit și merită salutat” (*Летный театр на открытом воздухе*, „Бессарабское слово”, nr. 3094, 04.08.1933). Inițiativa creării unui teatru mare dramatic i-a aparținut lui A. Verner care l-a atras și pe Vs. Orlov în acest proiect de anvergură. Presa menționează că prezența acestor minunați actori de dramă și comedie ar putea fi „podoaba oricărui teatru mare dramatic” („*Коллизей”*. *Открытие драмы и комедии*, „Бессарабское слово”, nr. 3166, 16.10.1933). Totodată au fost invitați să ia parte la spectacole și renumiți actori din străinătate, precum Iuri Iakovlev, Jana Sladkarova, Lia Stengel, Mihail Cernov, Ecaterina Roșcina-Insarova ș.a.

Teatrul de vară nou format a avut ca prim spectacol *Касатка* (Rândunica) de A. Tolstoi, urmat de *Revizorul* lui N. Gogol, în regia lui M. Muratov și V. Vronski, scenografia – A. Malișevski (*Театр „Коллизей”*, „Бессарабское слово”, nr. 3166, 16.10.1933). Cu privire

⁹⁰ Pentru consultarea programului întreg a se vedea anunțul din „Бессарабское слово”, nr. 3058, 30.06.1933.

⁹¹ A se vedea programul complet în „Бессарабское слово”, nr. 3065, 07.07.1933.

⁹² A se consulta anunțul imens al spectacolului la care a participat elita teatrală a emigrației ruse din Basarabia în „Бессарабское слово”, nr. 3074, 16.07.1933.

la spectacolul *Revizorul* presa a considerat că, deși ceilalți actori, V. Orlov, M. Muratov, T. Duvan și E. Marșeva au jucat extrem de bine, V. Vronski i-a întrecut pe toți prin rolul său minuțios gândit, până în cele mai mici detalii, cu o uimitoare perfecțiune. Artistul, jucându-l pe Hlestakov, a creat un personaj viu, de neuitat, fără momente de rătăcire sau gol, un joc scenic cu o tehnică ireproșabilă, arătând ce înseamnă artă autentică („*Ревизор*”. *Темп „Коллизей”*, „Бессарабское слово”, nr. 3172, 22.10.1933).

Vasile Vronski montează opera *Traviata* la Teatrul „Express” în 1935, cu interpretii de seamă ai Operei Române de la București – prim-baritonul Al. Lupescu, prim-tenorul V. Chicideanu și primadona Operei din Cluj, F. Dobrianskaia; de partea muzicală s-a ocupat dirijorul și compozitorul I. Zon-Poliakov (*Большое турнэ по Румынии. Гастроли артистов Румынской Национальной оперы*, „Наша речь”, nr. 299, 27.10.1935). Evenimentul a fost unul de anvergură: corul a avut în componența sa treizeci de persoane, baletul – douăzeci, orchestra – treizeci și a deschis seria de opere și operete promise publicului chișinăuan. Presa a fost ironică la adresa organizatorilor care montează atât de rar astfel de evenimente culturale, specificând că spectacolele anunțate au stârnit un mare interes în rândul publicului, ceea ce nu e deloc de mirare, având în vedere că publicul este „alintat” cu opere și operete o dată la cinci ani (*Опера и оперетта в Кишиневе*, „Наша речь”, nr. 298, 26.10.1935). Pentru următoarea operetă montată de V. Vronski, de această dată în colaborare cu Iv. Dubrovin, *Жрица огня* (Preoteasa focului), care avea la Moscova în acel moment un succes colosal, costumele au fost aduse special de la București („Наша речь”, nr. 307, 4.11.1935).

S-au publicat foarte puține articole și anunțuri despre V. Vronski în anii ce au urmat. Ultimul articol găsit datează din 1937 și anunță spectacolele *Волчья трона* (Cărarea lupilor), *Чужой ребенок* (Copilul străin) și *Школа налогоплательщиков или как надо платить налоги* (Școala plătitorilor de impozite sau cum trebuie plătite impozitele), jucate cu participarea actriței M.G. Kosmacevskaia la Teatrul „Express” („Бессарабское слово”, nr. 4487, 19.07.1937).

În Arhiva Securității, dosarul I 938365, volumul 25, există un referat din data de 31 martie 1943 și eliberat de Poliția Judiciară Militară, Biroul Chișinău, prin care se semnalează numele lui Vasile Vronski, din Odessa, director de teatru, în „Jurnalul de înregistrare a agenților secreți și informatorilor”. Conform acestui act reiese că Vronski a făcut parte din agentura secretă NKVD în timpul ocupației Basarabiei de către URSS: jurnalul uitat de sovietici a fost găsit de trupele germane care au constatat acest fapt (Procuror instructor militar Luca Popescu, *Referat*, CNSAS, dosarul I 938365, volumul 25, 31.03.1943, f. 273).

Redăm în continuare un fragment al acestui document:

În jurnalul alfabetic, acesta este trecut ca agent informator cu numărul de dosar personal „901”, nume conspirațional „Adamov”, născut în anul 1883 în Caveli, recrutat la 3 octombrie 1940, în subordinea lui Jilici.

Interogat, numitul declară că sub ocupație a funcționat la teatrul de dramă până la 15 octombrie 1940, când a fost licențiat și chemat la NKVD. A fost cercetat despre tot ce a făcut din momentul fugii sale din Rusia. Între altele i s-a dat să iscălească o hârtie în care se spunea că nu are dreptul să spuie nimănui despre chestiunile din interogator și că dacă va afla că se vorbește ceva contra puterii sovietice este dator să comunice. După aceasta a fost reintegrat în serviciu.

Susține că cele de mai sus le-a declarat la Curtea Marțială Odessa. Cerându-se relații la Biroul de Poliție Judiciară Militară Odessa, cu adresa nr. 5838 din 24 martie 1943, ni s-a comunicat că numitul nu a declarat nici la poliție, nici la Curtea Marțială că a făcut parte din agentura secretă (CNSAS, f. 274).

În urma acestei sesizări s-a considerat că lăsarea artistului în libertate „constituie un pericol pentru siguranța statului” (CNSAS, f. 274), astfel încât s-a întocmit un referat către Guvernământul Transnistriei pentru a aprecia dacă este sau nu cazul să fie internat într-un lagăr de suspecti.

Din nefericire, soarta lui Vasile Vronski a avut un final tragic. În 1940 artistul se afla la Chișinău, fiind angajat la Teatrul Dramatic Rus, iar mai târziu, în iunie 1941, când Armata Roșie s-a retras, Vronski a hotărât să rămână în RSS Moldovenească, dezamăgit fiind de arta teatrală sovietică, îmbibată de lozinci ideologice (Colesnic, 2012, p. 241). Ajuns la Odessa în 1942, înființează Teatrul „Vasile Vronski”, ajutat de primarul orașului, basarabeanul Gherman Pântea (Găină, 2021, p. 10). Însă, atunci când organele sovietice au revenit la putere în 1944, actorul a fost învinuit de colaborarea cu autoritățile de ocupație. Au urmat arestarea de către angajații SMERȘ și condamnarea la zece ani de muncă silnică. În 1952 a decedat în Gulag și a fost înmormântat într-o groapă comună.

Bibliografie

CNSAS, dosarul I 938365, volumul 25

Colesnic, Iurie, *Basarabia necunoscută*, volumul 9, Ed. Ulysse, Chișinău, 2012

Faitelberg-Blank, Viktor, Savcenko, V., *Василий Бронский – лучь света в темном царстве*, „Порто-Франко”, nr. 21-25, Odessa, iunie, 2001.

Găină, Ala, Iurie Colesnic. *Emigrația culturală rusă în România Mare*, „Vatra veche”, anul XIII, nr. 8 (152), august, 2021

„Бессарабская почта” nr. 1237, 21.03.1926

„Бессарабская почта” nr. 1240, 24.03.1926

„Бессарабская почта” nr. 1940, 06.03.1928

„Бессарабское слово”, nr. 1148, 09.03.1928

„Бессарабское слово”, nr. 1276, 15.07.1928

„Бессарабское слово”, nr. 1314, 23.08.1928

„Бессарабское слово”, nr. 1308, 17.08.1928

„Бессарабское слово”, nr. 1917, 26.08.1928

„Бессарабское слово”, nr. 1324, 04.09.1928

„Бессарабское слово”, nr. 2162, 29.12.1930

„Бессарабское слово”, nr. 2164, 31.12.1930

„Бессарабское слово”, nr. 2162, 29.12.1930

„Бессарабское слово”, nr. 1826, 24.01.1930

„Бессарабское слово”, nr. 2041, 29.08.1930

„Бессарабское слово”, nr. 2034, 24.08.1930

„Бессарабское слово”, nr. 2062, 19.09.1930

„Бессарабское слово”, nr. 2067, 24.09.1930

„Бессарабское слово”, nr. 2063, 22.09.1930

„Бессарабское слово”, nr. 2070, 17.09.1930

„Бессарабское слово”, nr. 3086, 28.07.1933

„Бессарабское слово”, nr. 3082, 24.07.1933

„Бессарабское слово”, nr. 3058, 30.06.1933

„Бессарабское слово”, nr. 3059, 01.07.1933

„Бессарабское слово”, nr. 3058, 30.06.1933

„Бессарабское слово”, nr. 3065, 07.07.1933

„Бессарабское слово”, nr. 3074, 16.07.1933

„Бессарабское слово”, нр. 3074, 16.07.1933
„Бессарабское слово”, нр. 3104, 14.08.1933
„Бессарабское слово”, нр. 3094, 04.08.1933
„Бессарабское слово”, нр. 3166, 16.10.1933
„Бессарабское слово”, нр. 3166, 16.10.1933
„Бессарабское слово”, нр. 3172, 22.10.1933
„Бессарабское слово”, нр. 4487, 19.07.1937
„Наша речь”, нр. 232, 29.08.1928
„Наша речь”, нр. 260, 26.09.1928
„Наша речь”, нр. 75, 18.03.1929
„Наша речь”, нр. 137, 22.05.1929
„Наша речь”, нр. 299, 27.10.1935
„Наша речь”, нр. 298, 26.10.1935
„Наша речь”, нр. 307, 4.11.1935